

UTASSY JÓZSEF (1941-2010)

GUNARAM, JAJGASS!

Röppenj föl, fehér
gunaram, jajgass!
Magasra szállj,
te csillagtalpas!

Nézd: kipofozva
városok, falvak,
szállj, gitárnyakú
gunaram, jajgass!

Vasvillánk, sarlónk
mind sikolyéles,
menekülj innen:
itt piros tél lesz!

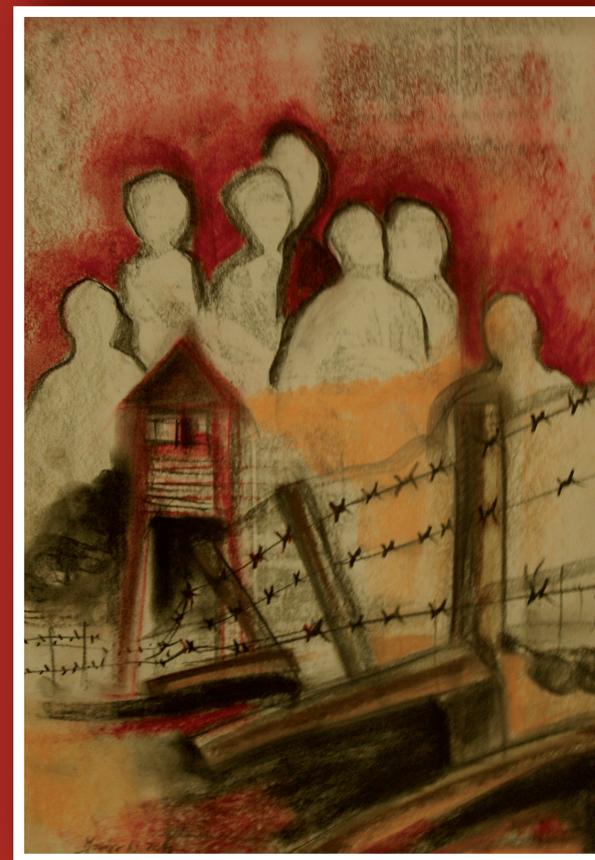
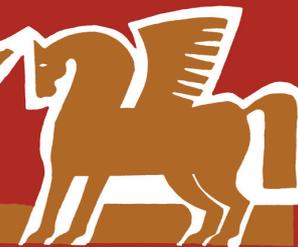
Kereket old az
ördögszekér is,
anyám csomagol,
elmegyek én is.

EGYÜTT

EGYÜTT 2014 / 5

EGYÜTT

IRODALOM * MŰVÉSZET * KULTÚRA

2014
5

A MAGYAR ÍROSZÖVETSÉG KÁRPÁTALJAI
ÍRÓCSOPORTJÁNAK FOLYÓIRATA * XII. ÉVFOLYAM

EGYÜTT 2014/5

A Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportjának folyóirata,
az 1965–1967 között Ungváron megjelent szamizdat jogutódja, újraindult 2002-ben

Felelős kiadó és lapigazgató: *Dupka György*

Szerkeszti a szerkesztőbizottság:

Elnök: *Vári Fábián László* (szépirodalom, kritika)

Szerkesztők:

Csordás László (olvasószerkesztő)

Zubánics László (tanulmány)

Fábián Zoltán (tipográfia)

Védnökök:

S. Benedek András alapító-főszerkesztő (1966–1967)

Pomogáts Béla irodalomtörténész

Tanácsadók:

Botlik József, Fodor Géza

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

nka

Nemzeti Kulturális Alap

MMA

MAGYAR
MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

Megjelenik kéthavonta a Bethlen Gábor Alap,
a Magyar Művészeti Akadémia, a Nemzeti Kulturális Alap,
valamint a Magyar Értelmisségek Kárpátaljai Közössége
és a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet támogatásával

A szerkesztőség címe:

Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet, Európa-Magyar Ház
90202 Beregszász, Széchenyi u. 59B. Telefon/fax: +380-3141-42815
e-mail: kmmi@swi.net.ua, egyutt.lap@gmail.com

Az Együtt irodalom-művészet-kultúra számai elektronikus változatban is olvashatóak
a KMMI honlapján: www.kmmi.org.ua

Szerkesztőségi fogadóórák: szerda: 13⁰⁰–16⁰⁰

A kiadó címe: Magyar Értelmisségek Kárpátaljai Közössége
88000 Ungvár, Babuskin tér 5A. Telefon/fax: +380-312-643737

Készült: Shark magánvállalkozás

Lapengedély száma: 3TN⁰188

A folyóiraton nyereség nem képződik

ANDRÁS-NAP FELÉ AZ ÜDŐ

Parlando

And-rás-nap fé-lé az ü-dő, (de) egy-re tor-nyo-zik a fel-hő,
a ha-vak is meg-in-dul-tak, he-gyet-völ-gyet be-bo-rit-nak.

*András-nap felé az üdő,
(de) egyre tornyozik a felhő,
A havak is megindultak,
Hegyet-völgyet beborítanak.*

*Sírnak-rínak a bárányok,
panaszkodnak a juhásznak,
hogy mondja meg a gazdának,
adjon szénát a juhának.*

*(De) Van olyan csalfa gazda,
ki (j) azt mondja, hajtogassa,
sz' van még tippán a bokorba',
kaparja ki az ebadta!*

*(De) Nem úgy van az, csalfa gazda,
jó vót a téj, túró nyárba!
Jó vót a téj, túró nyárba,
hát az a sok savó ára?*

*Ha (j) a birkát nem telejjük,
jövő nyáron meg se fejjük.
Ha (j) a birkát nem telejjük,
jövő nyáron nem is fejjük.*

Beregdeda, 1974.

Énekelté: Pallagi Mihály, sz.:1889.

Gyűjtötte: Petrás Kálmán

TARTALOM

GULYÁS IMRE: A teljesség ajtajában (In memoriam Körömdi Lajos, vers)	2
NAGY ZOLTÁN MIHÁLY: Isteni szerencse (novella)	5
CSEH SÁNDOR: Akácfák alatt (18.) (regényrészlet)	11
PÓSA ZOLTÁN: Egy kis kitérő költőverseny után (vers)	25
BARTHA GUSZTÁV: Kezek (novella)	29
CSORDÁS LÁSZLÓ: Az elbocsátás nehézsége (Papp-Für János verse elé) (jegyzet)	33
PAPP-FÜR JÁNOS: határérték (vers)	34
PÓGYOR ADRIÁN: Deja vu démonokkal, Érkezik (versek)	35
LŐRINCZ P. GABRIELLA: tavasz, zsákutca (versek)	37
SZÖLLŐSY TIBOR: Könyvkötés (novella)	38
SHREK TÍMEA: Pocokszemű Erzsí (karcolat)	42
F. SCOTT FITZGERALD: Köszönöm a tüzet (novella, Ortutay Péter fordítása)	46
MARCSÁK GERGELY: Mondakincsünk új tárháza (recenzió)	50
TÓTH ENIKŐ: Nyelvhasználati útmutató a kárpátaljai magyaroknak (recenzió)	54
DUPKA GYÖRGY: A kollektív bűnösség elvének alkalmazása a kárpátaljai magyarokkal és németekkel szemben (a doktori (PhD) értekezés tézisei)	57
VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ: Kárpátalja magyarsága a rendszerváltozás forgószelében (tanulmány)	79
M. LÁSZLÓ NOÉMI: MEMENTO – a felejtés száműzés, az emlékezés szabadulás (jegyzet)	86
DUPKA GYÖRGY: Kárpátaljai kultúrkrónika, új könyvek	87

TÓTH ENIKÓ

NYELVHASZNÁLATI ÚTMUTATÓ A KÁRPÁTALJAI MAGYAROKNAK

„A nyelvet a használat élteni. A kisebbségi nyelvek számára (mint amilyen a magyar nyelv Kárpátalján) a használat lehetőségét az állam által biztosított jogi keret teremti meg. Pontosabban fogalmazva mégsem önmagában csak ez: sok múlik ugyanis az állampolgárok jogismeretén és tudatos hozzáállásán is a jogok érvényre juttatása terén” – olvashatjuk a 2014 tavaszán, a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. gondozásában, a budapesti Nemzetpolitikai Kutatóintézet, a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola és Hodinka Antal Intézet együttműködéseként létrejövő, Budapesten megjelent *Nyelvi jogaink és lehetőségeink. Útmutató és tájékoztató a nyelvtörvény gyakorlati alkalmazásához kárpátaljai magyaroknak* c. kiadvány bevezetőjében. A három szerző – Beregszászi Anikó és Csernicskó István, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola két oktatója, illetve Ferenc Viktória, a Nemzetpolitikai Kutatóintézet munkatársa – munkája a 2012-ben elfogadott „Ukrajna törvénye az állami nyelvpolitika alapjairól” című jogszabályhoz készített tájékoztató. A *Nyelvi jogaink és lehetőségeink* című füzet a vajdasági (Beretka 2011), az erdélyi (Bogdán–Mohácsék szerk. 2012) és felvidéki (Cúth–Horony–Lancz 2010, 2012), hasonló céllal készült anyanyelv-használati útmutatók sorát bővíti.

A nyelvtörvénnyel kapcsolatban Csernicskó István és Tóth Mihály tollából már született egy orosz nyelvű tudományos kommentár (Tóth–Csernicskó 2013), ugyanakkor vitathatatlan, hogy szükség volt egy magyar nyelvű nyelvi-jogi tájékoztatóra, mely kifejezetten a kárpátaljai magyar közösség számára nyújt segítséget, útmutatást, tanácsot a jogszabályban foglaltak gyakorlati alkalmazásához.

A füzet megjelenésének miéртjétt a szerzők a következőképpen fogalmazzák meg: „Ha nem ismerjük nyelvi jogainkat, és nem használjuk az anyanyelvünket a lehető legtöbb helyzetben, a nyelv visszaszorul, s talán a gyermekeink, unokáink számára már nem lesz természetes, hogy Kárpátalján a magyar nyelvhasználatnak történelmi hagyományai, intézményrend-

szerei vannak”. A kiadvány célja, hogy a kárpátaljai magyar nyelvhasználót megismertesse a nyelvi jogaival, anyanyelv-használatának lehetőségeivel a különböző szintereken, emellett arra ösztönzi az olvasót, éljenek nyelvi jogaikkal, használják ki a nyelvtörvény adta lehetőségeket.

A szerzők a jogszabály vonatkozó cikkelyeire, bekezdéseire hivatkozva, közérthető formában válaszolják meg azokat a kérdéseket, melyekről úgy gondolják, a nyelvhasználóban felmerülhetnek. Az élet különböző területein felmerülő nyelvhasználati kérdések mellett az olvasó megtudhatja, mely nyelvekre terjed ki a jogszabály hatálya, hol hatályosak törvény regionális vagy kisebbségi nyelvekre vonatkozó rendelkezései, megismerkedhet a 2001-es népszámlálás Ukrajna és Kárpátalja anyanyelvi összetételével kapcsolatos adataival. Megtudhatjuk például, hogy a törvény értelmében a magyar nyelv egyike Ukrajna regionális vagy kisebbségi nyelveinek. Azt is bemutatják a szerzők, hogy Kárpátalján mely közigazgatási egységeken belül éri el a magyar anyanyelvűek száma a jogszabály által ahhoz előírt 10%-os arányt, hogy az használható legyen az állami és önkormányzati hivatalokban, a közéletben stb. A megyei szint mellett a magyar anyanyelvűek aránya 4 járásban (Beregszászi, Munkácsi, Nagyszőlősi és Ungvári), 2 megyei alárendeltségű városban (Beregszász, Csap), 2 járási székhelyen (Nagyszőlős, Técső), valamint 69 falusi, nagyközségi önkormányzat területén (106 faluban, nagyközségben) éri el azt az arányt, amely ahhoz szükséges, hogy a jogszabály rendelkezései kiterjedjenek anyanyelvünkre az adott közigazgatási egység területén (12. old.) Emellett a törvény elemzése mellett sok hasznos és érdekes információt tartalmazó kiadvány felsorolja azokat a kárpátaljai településeket is, ahol más kisebbségi nyelv is regionális nyelvi státussal rendelkezik (pl. a szlovák az ungvári járási Órdarma községben, az orosz Ungváron, Munkáacson és Csapon, stb.). Mindezek bemutatását táblázatokkal, térképekkel teszi szemléletesebbé.

Az olvasót konkrét kérdések és válaszok formájában ismertetik meg a jogszabályban foglaltakkal. Megtudhatjuk, hogy a nyelvtörvény milyen nyelvhasználati lehetőségeket biztosít az önkormányzatoknak, egyházaknak, civil szervezeteknek, egy egyszerű állampolgárnak. Olvashatunk arról, hogy hol kötelező kitenni a kétnyelvű helységnev- és utcanévtáblákat; használható-e a magyar nyelv a hivatali ügyintézésben szóban és írásban; lehetnek-e kétnyelvű pecsétek és formanyomtatványok; egy vállalkozó hirdetheti-e magyar nyelven a szolgáltatásait; a különböző közéleti szintereken (rendőrség, tűzoltóság, kórház, bank stb.) használható-e a magyar nyelv stb.

A füzet végén megtalálható az Ukrajna törvénye az állami nyelvpolitika alapjairól című jogszabály teljes ukrán nyelvű szövege, mellette a magyar nyelvű fordítása. Mivel az útmutatóban végig hivatkoznak a szerzők a jogszabály megfelelő cikkelyeire, bekezdéseire, így maga az olvasó is könnyedén utána olvashat a törvény vonatkozó részeinek.

A kiadvány lapjait egy- és kétnyelvű feliratokról készített fotók színesítik, ezáltal is rávilágítva a kárpátaljai többnyelvű valóságra.

A Nyelvi jogaink és lehetőségeink füzet hiánypótló kiadvány. Közérthető módon, olvasmányosan ismertet meg minket, kárpátaljai magyar anyanyelvűeket, mint ahogy a címben is szerepel, nyelvi jogainkkal és lehetőségeinkkel, nem titkolva azt a célt, miszerint arra buzdítják az olvasót: éljünk jogainkkal! Hiányosságaként talán az említhető meg, hogy nincs benne a keresést megkönnyítő tárgymutató.

Az útmutatót a Kárpátalja Magyar Pedagógusszövetség közvetítésével juttatják el a könyvtárakba, az oktatási intézményekbe, az önkormányzatokhoz, társadalmi szervezetekhez. A tájékoztató anyaga elektronikusan is elérhető, pdf formátumban letölthető a Nemzetpolitikai Kutatóintézet, valamint a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola honlapjáról, illetve a <http://karpatalja.blog.hu/> weblaprol.

Beregszászi Anikó, Cserniczkó István, Ferenc Viktória: *Nyelvi jogaink és lehetőségeink. Útmutató és tájékoztató a nyelvtörvény gyakorlati alkalmazásához kárpátaljai magyaroknak*. Budapest: Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt., 2014. 101 oldal.

IRODALOM

Beretka Katinka 2011. *Nyelvi jogaink Szerbiában: Anyanyelv-használati útmutató*. Szabadka: Magyar Nemzeti Tanács.

Bogdán Andrea – Moháček Magdolna szerk. 2012. *Nyelvi jogok: útmutató*. Kolozsvár: Nemzeti Kisebbségkutató Intézet.

Cúth Csaba – Horony Ákos – Lancz Attila 2010. *Nyelvi jogok Szlovákiában (Anyanyelv-használati útmutató)*. Somorja: Fórum Kisebbségkutató Intézet.

Cúth Csaba – Horony Ákos – Lancz Attila 2012. *Nyelvi jogok Szlovákiában (Anyanyelv-használati útmutató)*. Somorja: Fórum Kisebbségkutató Intézet.

Tóth Mihály – Cserniczkó István (Товт Михаил – Черничко Степан) 2013. *Научно-практический комментарий Закона Украины об основах государственной языковой политики (с приложениями)* [Scientific-practical commentary on Ukraine's Law on Principles of State Language Policy]. Киев: ВОО Правозащитное общественное движение «Русскоязычная Украина».